

Kronik

Informationssøgning og dokumentation inden for humaniora og samfundsfag

Den 14. til 16. oktober 1987 afholdtes på Københavns Universitet inden for rammerne af Kulturfremstødet Danmark-Frankrig 1987-1988 et seminar om Information og dokumentation inden for humaniora og samfundsfag. Seminaret var arrangeret i samarbejde mellem Det kongelige Bibliotek og Groupement des Fournisseurs d'Informations en Ligne (GFFIL) med støtte fra Ministère de la Recherche et de l'Enseignement Supérieur og fra Ministère des Affaires Etrangères. Projektet modtog endvidere støtte fra Danmark-Frankrig Fonden og det danske firma Regnecentralen.

Seminaret blev åbnet af Kultur- og Kommunikationsminister H.P. Clausen og indledningstalen blev holdt af overbibliotekar ved Det kongelige Bibliotek Erland Kolding Nielsen. Der blev derefter holdt foredrag og demonstreret søgninger i databaser af repræsentanter for nogle af de væsentligste franske og danske databaser inden for området, og der blev orienteret om franske og danske organisationer, der har betydning for udviklingen og formidlingen af humanistiske og samfundsfaglige databaser. Seminarets sidste programpunkt var en rundbordsdebat, ledet af lektor ved Humanistisk Forskningscenter, dr.phil. Hans Boll Johansen. Der var simultantolkning under hele seminaret.

I seminaret deltog gymnasie- og universitetslærere, forskere, repræsentanter fra andre højere læreanstalter og forskningsinstitutioner, fra forskningsbiblioteker og de franske dokumentationscentre.

Seminaret tydeliggjorde med sine mange demonstrationer og foredrag, at Frankrig har nogle for forskning og undervisning meget spændende og righoldige databaser, som vil være uomgængelige for orientering om det moderne Frankrig og om den videnskabelige produktion inden for de humanistiske og samfundsfaglige områder i Frankrig. Det fremgik endvidere klart, at der i Frankrig er en stærk organisation bag

Seminarets arrangør, forskningsbibliotekar Barbara Melchior, Det kongelige Bibliotek, blandt ivrige seminar-deltagere.

produktion og markedsføring af databaser, man har f.eks. en sammenslutning af databaseproducenter, le GFFIL.

Udviklingen af databaser og formidlingen af disses substans følger i Frankrig to parallelle spor, der hyppigere og hyppigere løber sammen til eet: nogle databaser udvikles med henblik på "specialistbrugere" (dokumentalister, bibliotekarer og forskere), andre udvikles til brug for den almindelige borger via Minitel. Flere og flere af de store professionelle, videnskabelige baser er nu også tilgængelige via Mini-tel'en. De fremgik af de fleste franske foredrag, at Minitel og dens særlige mulighed for at bringe informationer ud til samtlige borgere, optager databaseproducenterne i en sådan grad, at de fleste planlægger at udforme eller har allerede udarbejdet særlige skærmbilleder (der følger Videotex-standarden) til formidling af viden via Minitel. Som det fremgik af oplægget til rundbordsdebatten, er det ikke længere noget problem at skaffe sig oplysning om informationer; den vanskeligste opgave nu er dels udvælgelsen af det væsentlige, dels fremskaffelsen af de informationsbærende tekster.

Også de danske bidrag viste, at humaniora og samfundsfag nu for alvor må regne med brug af databaser for at skaffe sig informationer, og at man generelt set gør sig stor umage for at gøre adgangen til disse informationer let og pædagogisk. Det er karakteristisk for de danske såvel som for de franske baser, at man udformer søgesystemerne med henblik på almindelige brugere, ikke kun for specialistbrugere.

Som et særligt punkt blev den nyeste informationsteknologi præsenteret, hvoraf man - ikke uventet - erfarede, at flere og flere databaser desuden vil foreligge på CD-ROM mediet o.l. Denne teknik vil selvfølgelig gøre brugen af baserne billigere, vel at

mærke når man har anskaffet det nødvendige udstyr. Pilotprojekter vedrørende masse logning af fuldtekstdokumenter, f.eks. de 200 vigtigste dokumenter inden for et fagområde, blev også omtalt, en udvikling der peger på nye løsningsmuligheder i dokumentleveringen.

Rundbordsdebattens fire væsentlige punkter (hvordan foretage selektion af informationsmængden, opbyggelsen af franske dokumentationscentre, harmonisering af søgesprog og adgangsprocedurer, finansiering af søgninger inden for forskning og undervisning) kunne naturligvis ikke diskuteres til bunds, men spørgsmålene blev rejst til videre forarbejdning hos samtlige deltagere. Der blev fra både dansk og fransk side udtrykt ønske om et mere formaliseret og effektivt samarbejde om fransk dokumentation og informationssøgning i Danmark. De to eksisterende franske dokumentationscenter (Frankrig Information på RUC og Fransk Dokumentationscenter på Københavns Universitet Amager) har en meget prekær status, og det var derfor ønskeligt, om der kunne etablere et mere stabilt dokumentationscenter i samarbejde med Det kongelige Bibliotek og de franske institutioner. Repræsentanten for Ministère de la Recherche et de l'Enseignement Supérieur, Madame Marie-France Morin, gav tilsagn om at forsøge at skaffe fransk støtte. Om denne kun ville blive moralsk, eller også økonomisk var endnu uklart.

Seminaret gav en lang række danske forskere, undervisere og informationsformidlere mulighed for at komme i direkte kontakt med nogle af de vigtigste databaseproducenter og databaseformidlere i Europa, og vil derfor kunne udgøre en vigtig etape i dansk databaseproduktion. Det var desuden resultatet af et godt dansk-fransk samarbejde, der gerne skulle danne grobund for bedre udnyttelse af de to kulturers kilder til viden inden for humaniora og samfundsfag.

Samtlige foredrag er publiceret i Det kongelige Biblioteks rapportserie.

Meir Aron Goldschmidts dagbøger

Det danske Sprog- og Litteraturselskab har 1987 på grundlag af originalerne i Ny kgl. Samling 4252, 4:to, udgivet Meir Aron Goldschmidts dagbøger fra årene 1843-74; udgiveren er Kenneth H. Ober, der har samarbejdet med Uffe Andreasen og Merete K. Jørgensen. I stedet for "Dagbøger" kunne man have brugt den mere prægnante tite "Rejsedagbøger", for Goldschmidt skrev kun dagbøger på rejser; der er iøvrigt en væsentlig lakune i dem, idet der ikke findes dagbøger fra Englandsopholdet 1861-63. Ud-gaven, der bl.a. oplyser om disse forhold, er takket være en stor indsats fra udgiverne blevet et såre nyttigt hjælpemiddel til udforskningen af det litterære miljø i borgerskabets storhedstid, rigt udstyret som den er med noter og registre.

Mandag d. 8. marts 1847 var Goldschmidt i Rom; men desværre øsregnede det, så han måtte blive hjemme det meste af dagen, skriver han; men til gengæld fik han læst noget, bl.a. Goldsmith's Romeske Historie. Regnvejrsdagen har imidlertid også sat sig et andet minde, nemlig en optegnelse om de betragtninger, Goldschmidt sad og gjorde sig på hotellet. Han nyder at være incognito: "Tydske, Franske, Italienerne kjende ikke det Allerringeste til "Corsaren", ere ikke bange for at "komme i bladet", eiheller beundrer de bladets dygtighed; de see i mig kun Personen Goldschmidt - en Lykke, som jeg længe har sukket efter". Sine landsmænd var Goldschmidt mindre begejstret for, og han søgte ikke deres selskab.

Det dybt personlige hjertesuk, derher er undsluppet Goldschmidt - han havde netop afhændet "Corsaren", og som er et ikke uvæsentligt supplement til dagbøgerne, er nedfældet på et særligt stykke papir, som først 1985 har fundet vej til Det kongelige Bibliotek (Ny kgl. Samling 1397, 8:vo). Goldschmidt er her unægtelig i en anden situation end H.C. Andersen, når denne førte sig frem i udlandet, således som han selv skildrer det i sine dagbøger. Kenneth Ober har i sit forord berørt forskellene på Andersen og Goldschmidt som dagbogsforfattere.

Løvens Breve

Den 31. marts 1918 skriver "løven" J.F. Willumsen til sin veninde og forretningsfører Alice Bloch begejstret om sit nye hus i Nice: "... Men trods at der er dybt ned til Havet og Gaden og Promenaden er meget bred, saa kan Brændingen alligevel i stærk Storm naa Huset og slikke inden for i en lille Gaard eller Terrasse med grønne Buske foran Huset. I Forgaars jeg var derhenne buldrede Havet saa godt som paa noget Sted ved Vesterhavet. Som De forstaar Stedet er rigt paa Natur ogsaa - Paa den anden Side mod Nord vender Huset ud til en Gade der er mellem disse Terrasser og endnu en anden Række Terrasser i Rue de Ponchettes. Huset er No 44 og hedder Mariette. Paa denne Side findes Nice's Torv med alle slags Sager, Blomster, Grøntsager, Høns, Kaniner etc. og tæt ved er ogsaa Fisketorvet med alle de mærkelige Fisk. Et ægte ejendommeligt sydlandsk Liv med mange Farver og mærkelige Mennesker, Sælgende, Købende og Lazaroner udfolder sig hver Formiddag paa Pladserne mellem vor Lejlighed og vort lille Hus ..." Willumsen indrømmer over for forretningsføreren, at det vil koste noget at indrette atelier - et rigtigt sådant blev da også først en realitet 1923; men "Pengene kan aldrig være tabte paa det Sted"!

Alle Willumsens breve (bortset fra nogle koncepter) til Alice Bloch findes på Det kongelige Bibliotek, Alice Blochs breve til Willumsen derimod i Willumsens Museum.

J.F. Willumsen: Løvens Breve : J.F. Willumsens breve til Alice Bloch 1899-1923. Ved Leila Krogh. Frederikssund. J.F. Willumsens Museum. 1987. 237 s. Ill. ISBN 87-88950-06-9. - Det citerede brev er gengivet s. 101-103.

Portræt af en blæksprutte

Om breve som kilder

Edvard Brandes var i sin samtid en uhyre indflydelsesrig og omstridt person. Hadet af mange, elsket af få. Han gengældte følelserne!

Som kritiker, journalist, skuespilforfatter, redaktør af "Politiken" og politiker satte han sig afgørende spor i samfundsdebatten og -udviklingen i årtierne før og efter århundredskiftet. Og det er på denne baggrund egentlig bemærkelsesværdigt, at han først nu har fået sin biograf.

Folketingsbibliotekar Kristian Hvidt har i sin bog "Edvard Brandes. Portræt af en radikal blæksprutte" (512 s. Gyldendal) givet en meget omfattende skildring af Edv.

Maleren og billedhuggeren J.F. Willumsen (1863-1958). J.F. Willumsen var i en lang periode af sit liv bosat i Sydfrankrig.

Brandes' liv og levned. Han har været vidt omkring og har anvendt såvel tilgængelige som utilgængelige kilder.

Hovedkilden har - som han skriver - været Edv. Brandes' "overvældende store brevveksling, hvorigennem man kan trænge dybt ind bag hans og andre fornemme facader."

Langt den overvejende del af de benyttede breve befinder sig i Det kongelige Biblioteks Håndskriftafdeling. Det gælder brevene i Edv. Brandes' eget arkiv, i "Brandes-arkivet", deromfatter Georg Brandes', hans forældres samt broderen Ernst's arkiver, samt i de mange mindre arkiver og brevsamlinger fra personer, der korresponderede med Edv. Brandes.

En meget stor del af brevene er utrykt og kaster nyt lys, ikke blot over privatpersonen Edv. Brandes og hans omgivelser, men også over hans ideer og indholdet i hans mangesidede virksomhed.

Kr. Hvidts bog er et godt eksempel på, at breve kan være værdifulde som kilde-materiale. Ikke blot fordi de "viderebringer periodens duft og smag langt bedre end nutidig prosa" - som Kr. Hvidt rigtigt bemærker - , men fordi de både i og skrevet af de rette hænder åbner for en større forståelse af sammenhængen - eller mangelen på samme - mellem en persons private og offentlige liv.

Edv. Brandes var i sine breve yderst åbenhjertig og bramfri i karakteristikken af andre - og af sig selv! Til en veninde skrev han i 1882: "Pris Dem lykkelig, at De er en dame, hvad jeg altid har ønsket at være! De nyder den behagelighed, uopnåelig for alle mandfolk: intet livsmål at have. Når blot De er en god kone og moder, hvad der falder Dem let, og ingen dumheder gør, så har De tilfredsstillet Dem selv og andre. Men sådan et stakkels mandfolk med et formål, som bestandig lokker ham forud som en hulrygget elverpige, er altid skuffet, og hvis han engang når at gribe det, så er han sikkerlig gammel og udaset."

Kr. Hvidt kommenterer lakonisk, at disse betragtninger "vel ikke kunne undgå at gøre et blandet indtryk." Uden breve får fremtidens biografer det svære! - Men en lettelse for fremtidige interesserede ville det have været, hvis brevene var blevet givet i den oprindelige ortografi!

Gastronomi

1987 erhvervede Håndskriftafdelingen en interessant samling gastronomiske papirer, efterladt af restauratør Otto Bock. Hovedværket i samlingen, Bocks gastronomiske kalender, foreligger nu trykt i fire lethåndterlige bind, som nok skulle kunne inspirere til afveksling i madlavningen. Otto Bock havde selv fået væsentlige impulser fra Hagdal, Montagnier og Escoffier, ikke mindst den sidstnævnte, der var hans mangeårige ven (Bock oversatte Escoffier's "Store Kogebog"), hvilket fremgår af de mange breve fra den store franske madkunstner, derkom til Håndskriftafdelingen sammen med den gastronomiske kalender, men endnu venter på deres forsker.

Otto Bock var bl.a. knyttet til "Folkets Hus" på Enghavevej, foruden - i andre perioder - til bl.a. d'Angleterre, Hvidøre og Charlottenlund Strandpark. I Folkets Hus fejrede statsminister Th. Stauning 26. oktober 1933 sin 60-års dag med følgende menu:

EN LILLE FORSPISE
Stjerne øl
LAKSFOREL MORGENDÆMRING
Rüdesheimer Rosengarten 1929
STATSMANDS KAPUN
Château Montrose 1924
DANSK OST

MOKKA
"Den støvede"

Erhvervelser

Håndskriftafdelingen

Blandt afdelingens erhvervelser i perioden kan fremhæves:

Thøger Larsens manuskript til digtet Kræ-Tammesen, 1905.

Poul Henningsen: Manuskript til revyen Op og ned med Jeppe, 1937.

Breve fra og til Inger og Poul Henningsen, supplement.

Haavard Rostrups efterladte brevsamling og hans manuskripter til trykte afhandlinger.

Breve fra og til professor M.Cl. Gertz.

Jens August Schades efterladte papirer.

Michael Strunge: 5 breve til Conny og Kaj Tølbøll Lauritsen, 1983-85.

Udklip vedrørende Georg Brandes, supplement.

Rudi Panduro: Manuskript indeholdende erindringsglimt fra hans og Leif Panduros barndom.

En lille samling kunstnerbreve til maleren A. Dorph og tegneren Johannes Dorph.

Breve efterladt af seminarieforsøger Georg Christensen.

Nogle breve, manuskripter og tryksager efterladt af boghandler Aleksander

Frølund.

Bertold Brecht: Et brev til Alfred Ostermoor, december 1939.

En samling manuskripter af Georgette.

Vilhelm Wanscher: Nogle efterladte manuskripter og tryksager, supplement.

En lille samling kunstnerbreve til Viggo Winkel (Winkel & Magnussen).

Nogle af brevene, nemlig fra L.A. Ring og Frants Henningsen, indeholder tegninger, jfr. omstående aftryk.

Der kan fra perioden nævnes følgende donatorer: Søren Andersen, Maria Bergsøe, Bernhard Christensen, Eva Christensen, Flemming Clausen, Anne Frølund, Tyge Cl. Gertz, Johan Chr. Jørgensen, Gunver Lindhardt, Birgitte Lohmann, Georg Philipp, Virtus Schade, Conny og K. Tølbøll Lauritsen og Esther Winkel.

Opmærksomheden henledes på, at nogle af de nyerhvervede sager af forskellige årsager må holdes utilgængelige indtil videre.

Fra serien "Living Room" 1979ff. Fotograf: Stefan Wurzel. - Erhvervet til Kort- og Billedafdelingen.

Judaistisk Afdeling

Vinhandler Benjamin Slor's bogsamling.

Bibliotekar Julius Margolinsky's arkiv.

Overførsel af Mosaik Troessamfunds Ældre Samling Hebraica.

Kort- og Billedafdelingen

Billedsamlingen

En samling portrætter vedrørende familierne Thye, Kleen, Preisler, Stilling. Fra Niels Thye.

En større samling topografiske billeder m.m. Fra Danmarks Turistråd.

En samling plakater vedrørende EF. Fra Folkebevægelsen mod EF.

Fra serien "Living Room" 1979ff. Fotograf: Stefan Wurzel. - Erhvervet til Kort- og Billedafdelingen.

Portrætter af Industriens Realkreditfonds repræsentanter fra forskellige kredse, samt af medlemmer af kontrolkomitéen og af direktionen. Fra Industriens Realkreditfond.

Portrætter af familie og venner til maleren, professor A. Dorph og fysikeren, professor C. Christiansen. Fra Gunver Lindhardt.

En samling billeder af Nationalbankens bygning, før og nu. Fra Svend Olsen.

2 album med tidlige postkort fra Rusland og Kina, samt: YOKOHAMA IN 1860s TO 1880s AS IS SEEN IN WOOD-BLOCK PRINTS. Fra sekretariatschef Edward Hee.

Portrætter af familie og venner til Ferdinand Brown og hustru, Lydia Marie f. Scherff. Fra Aage Dahl via Dansk Folkemindesamling.

En samling portrætter af danske og udenlandske fotografer, f.eks. Bill Brandt (1904-1983) fotograferet af Petr Tausk 1976. Fra fotograf, redaktør Tage Poulsen.

Der er i perioden tillige erhvervet fotografier taget bl.a. af Flemming Bo Andersen og Stefan Wurzel.

Jerusalem. Fotograf: Flemming Bo Andersen. 1987. - Erhvervet til Kort- og Billedafdelingen.

Kortsamlingen

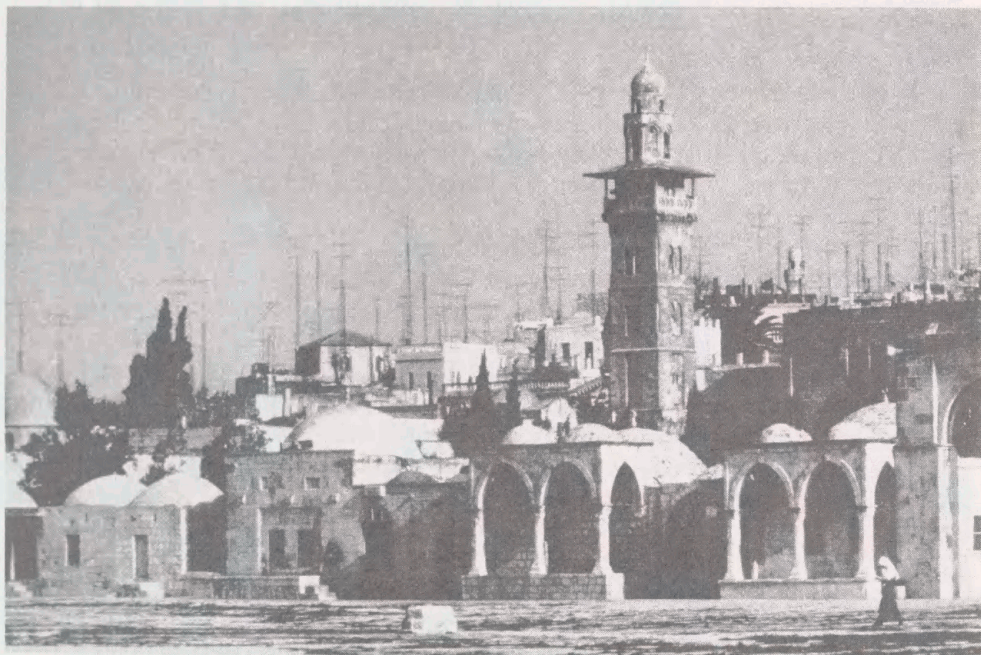
3 anonyme kortskitser over en del af Nord-Østgrønland med Danmarksfjorden fundet i en grønlandsk ordbog, som har tilhørt grønlandsforskeren Johan Peter Kock (1870-1928). Fra Jan Brockdorff.

Ifgl. Janni Andreasen, Arktisk Institut, er alle tre skitser tegnet af J.P. Kock. De to af dem er skitser til et originalt kort på Arktisk Institut, som er bilag til ekspeditionsrapport dateret Danmarkshavn 31. januar 1908 og underskrevet J.P. Kock og Aage Berthelsen.

Udenlandske Afdeling

The Vernon Manuscript : A facsimile of Bodleian Library MS. Eng. poet. a.1.

Vernon-håndskriftet i Bodleian Library er en af de omfangsrigeste samlinger af engelsk middelalderlitteratur. I mange tilfælde rummer det den tidligste overleverede version af en tekst og i nogle den eneste bevarede. Det er hovedsagelig engelsk religiøs og moraliserende litteratur fra de sidste årtier af det 14. århundrede. Her findes f.eks. en unik gralsfortælling (Joseph of Arimathen) og en af de tidligste versioner af Piers Plowman (A text), af Ancrene Riwe og the Scale of Perfection samt Richard Rolle's religiøse digte og essays. Håndskriftet stammer fra det vestlige midtengland.

Jerusalem. Fotograf: Flemming Bo Andersen. 1987. - Erhvervet til Kort- og Billedafdelingen.

Det har endnu bevaret 350 af sine oprindelige 422 eller 426 blade. Teksten løber i 2 eller 3 spalter per side med ca. 80 linjer i hver. Denne facsimile er i sort/ hvid gengivelse, men der er 8 sider med farveillustrationer, der giver et indtryk af originalens rige udsmykning.

Personalia

Førstebibliotekar Ulf Haxen deltog 18.-22. maj 1987 som repræsentant for Association of Judaica & Hebraica Libraries in Europe i ISO (International Standard Organization) 13. møde vedr. Conversion of Written Languages, Leninbiblioteket, Moskva. Som formand for komitéen 46/SC 2 (Conversion of Hebrew Characters Into Latin Characters); deltog 26.-27. maj 1987 i AJHLE's møde på Universitetsbiblioteket i Amsterdam, hvor han aflagde rapport fra forhandlingerne på ISO's møde i Moskva.

Førstebibliotekar Ib Rønne Kejlbo deltog 12.-21. oktober 1987 i sin egenskab af formand for Dansk Kartografisk Selskab i International Cartographic Associations XIII International Cartographic Conference i Morelia, Mexico; var 10.-12. november

1987 medarrangør og deltager i De danske kortdage; holdt 7. december 1987 følgende foredrag på et globe-seminar på Kunstakademiets Konservatorskole: Tycho Brahes Globus Magnus Orichalcus.

Bibliotekar Karen Høgsberg deltog 26.-27. oktober 1987 i BFs Administrationsfaggruppens konference Bibliotekaren som mellemlider.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen er udpeget til medlem af Wissenschaftlicher Beirat für das Forschungszentrum Landesbibliothek Eutin, Holsten. Konstituerende møde i Eutin 11. december 1987.

Forskningsbibliotekar Poul V. Nielsen foretog 21.-23. oktober 1987 tjenesterejse til Hobro Museum, Cirkusmuseet og Cirkus Miehes ridehus i Arden, Odin Teatret og Nordisk Teaterlaboratorium i Holstebro samt Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-1945 i Esbjerg; foretog 13.-14. december 1987 tjenesterejse til Circus Variété und Artistenarchiv i Marburg/Lahn.

Forskningsbibliotekar Erik Petersen deltog 1.-5. august 1987 i et nordisk seminar om 'Latin og nationalsprog i Norden efter reformationen' på Biskops-Arnö, Sverige, og holdt herunder et foredrag: Om udgivelse af dansk-latinske forfatterskaber - lidt historik, og nogle bemærkninger om teori og praksis; holdt 18.-19. september på den af Klassikerforeningen, Latinlærerforeningen og foreningen Antikkens Venner arrangerede Løgumklosterkonference en forelæsning om Middelalderens litteratur - og middelalderen i moderne litteratur; arrangerede en udstilling om middelalderlige håndskrifter og holdt et foredrag om The Holy Scriptures in Manuscript: Texts and illustrations in the Royal Library for The International Association of Bibliophiles, der afholdt sin 15. kongres i København 20.-26. september; arrangerede 25. september 1987 en udstilling for et symposium om Romanesque Art in Scandinavia and its Relation to the Continent, arrangeret af Kunsthistorisk Institut, Københavns Universitet; deltog 29. september - 1. oktober 1987 som medlem i Comité International de Paléographie Latine's møde i Madrid og holdt herunder et foredrag om Medieval Manuscripts in the Collectio Fabriciana in Copenhagen.

Førstebibliotekar Annika Salomonsen deltog 14.-16. oktober 1987 i seminaret Informationssøgning og dokumentation inden for humaniora og samfundsvidenskaberne på Danmarks Biblioteksskole; deltog 4. december 1987 i møde om nationalbibliografier på CD-ROM i British Library.

Forskningsbibliotekar Henrik Dupont og bibliotekarerne Inger Uldal og Susan Vejlsgaard deltog 10.-12. november 1987 i De danske kortdage.

Forskningsbibliotekar Lise Hesselager og bibliotekar Esther Skaarup deltog 6.-9. oktober 1987 i det 13. årlige møde for ledere af de nationale ISDS-centre, Paris.

Overbibliotekar Erland Kolding Nielsen og forskningsbibliotekar Lise Hesselager deltog 30. oktober - 1. november 1987 i Den Litterære Institutions 3. arbejds-møde på Hald Hovedgaard, bl.a. om kulturtidsskifternes situation i Danmark.

Folkebevægelsen mod EF. Plakat af Ib Spang Olsen. - Erhvervet til Kort- og Billedafdelingen.